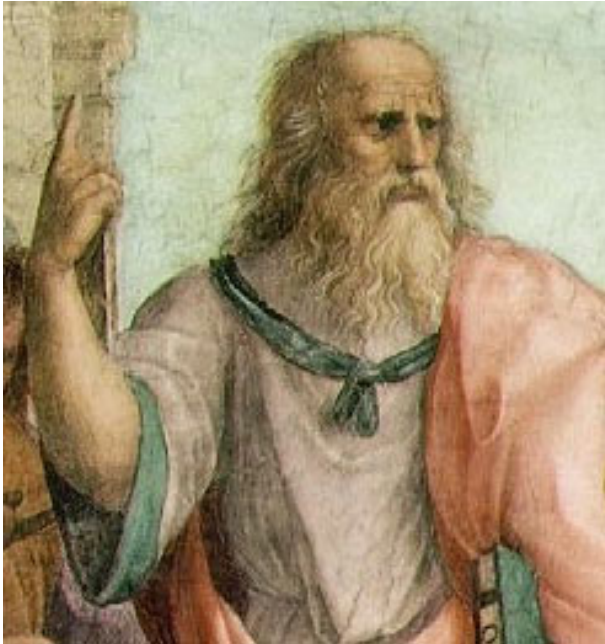

ΠΛΑΤΩΝ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΕΤΗ ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Πλάτων, 427–347 π.Χ. / Πρωταγόρας: Πώς η επίφαση δημοκρατίας διαλύει την κοινωνία!

1. Ο Διάλογος **Πρωταγόρας** είναι ένα από τα πιο μεστά σε φιλοσοφικό περιεχόμενο έργα του Πλάτωνος και τα πιο εμπνευσμένα σε ύφος, πλοκή και δραματουργική τεχνική. Γράφτηκε μετά το 399 π.Χ., πιθανόν γύρω στα 388/387 π.Χ., και απεικονίζει την **πνευματική ζωή** της Αθήνας λίγο πριν την έκρηξη του Πελοποννησιακού πολέμου, όταν έφτανε στο τέλος της η εποχή του Περικλή. Η πνευματικότητα τούτη δεν νοείται από τον Αθηναίο φιλόσοφο απλώς ως μια πτυχή ή εκδήλωση της πολυδιάστατης δραστηριότητας της πόλης και της πολύπαθης δημοκρατικής της λειτουργίας παρά ως το **φωτεινό κέντρο** μιας πόλεως-κράτους, που προς τα έξω ασκούσε «δημοκρατική» ηγεμονία σε άλλες πόλεις, ενώ προς τα μέσα καλλιεργούσε μια «δημοκρατική» επίσης κυκλοφορία των ιδεών αλλά όχι λιγότερο και μια ιδεολογική ηγεμονία επί ενός κατά πολύ άγνωμου πλήθους.

Το ηγεμονικό στοιχείο συνιστά κίνητρο δράσης διαφόρων επίδοξων πολιτικών ομάδων, αλλά και πνευματικών κινήματων σαν αυτό των σοφιστών. Ετούτο το κίνημα επιχείρησε να ανταποκριθεί στα

πρακτικά αιτήματα της αθηναϊκής κοινωνίας για νέες ιδέες, για την πολιτική παιδεία και εκπαίδευση νέων ανθρώπων και για τη διαμόρφωση αντίστοιχης αυτοσυνείδησης. Βασικό στοιχείο στην ως άνω εκπαίδευση ήταν η άσκηση της ρητορικής ικανότητας και γενικότερα η αποτελεσματική χρήση του λόγου μέσα από την ανάπτυξη επιχειρημάτων.

2. Η συνομιλία Σωκράτη και Πρωταγόρα σκηνοθετείται σε συνδυασμό με την Αθήνα του **πλούτου και της δόξας**, αλλά και με τη φήμη που είχε αποκτήσει μέσα σ' αυτό το περιβάλλον της πόλεως ο **μεγάλος σοφιστής** Πρωταγόρας. Γι' αυτό και η έκθεση των ιδεών του **Διαλόγου** επιζητεί να αναδείξει τον χαρακτήρα της κατά Πρωταγόρα σοφιστικής **παιδείας σχετικά με την αρετή**, αλλά και τον σκοπό της. Η παρουσίαση των φιλοσοφικών ιδεών του σοφιστή γίνεται από τον Πλάτωνα με πολύ γλαφυρότητα και ανοικτότητα, αντάξια του πνευματικού μεγέθους του Πρωταγόρα. Η συνομιλία διεξάγεται με μια μορφή κύκλου των θέσεων των δυο συνομιλητών. Αυτό, ας πούμε, που υποστηρίζει αρχικά ο Σωκράτης ενάντια στις θέσεις του Πρωταγόρα εκτυλίσσεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να υποχρεώνεται στη συνέχεια να γυρίζει στον λόγο ή τις θέσεις του σοφιστή. Πρώτος λοιπόν ο Πρωταγόρας ισχυρίζεται πως διδάσκει την **πολιτική αρετή**, δηλαδή την πολιτική τέχνη. Όπως λέει ο ίδιος, διδάσκει την ευβουλία για την καλή διαχείριση των ιδιωτικών του υποθέσεων και για τις υποθέσεις της πόλεως: **πώς θα διοικεί κανείς σωστά το σπίτι του** και συγχρόνως **πώς θα γίνει ικανός πολιτικός στο λέγειν και στην πράξη**. Ο Σωκράτης αμφισβητεί τη δυνατότητα να διδάσκεται η πολιτική αρετή. Τα επιχειρήματά του μάλιστα στοχεύουν ευθέως στο κέντρο μιας **φθαρμένης** και όχι λιγότερο **διεφθαρμένης** δημοκρατίας.

3. Το πρώτο επιχείρημα: άσχετοι επί του Πολιτικού, άνθρωποι χωρίς στοιχειώδη πολιτική παιδεία, ξυλουργοί, σκυτοτόμοι, σιδηρουργοί και άλλοι του είδους συμβουλεύουν αδιάκοπα τους Αθηναίους – και αυτοί το δέχονται– στην εκκλησία του δήμου για τις σπουδαίες υποθέσεις του κράτους, τη στιγμή που για τις πρακτικές-εξειδικευμένες τέχνες ακούγεται στην εκκλησία του

δήμου από τους Αθηναίους μόνο ο ειδικός. Τι δείχνει αυτό το επιχείρημα; Πως οι Αθηναίοι δεν πιστεύουν ότι διδάσκεται η πολιτική αρετή. Αυτό βέβαια περιέχει υπαινιγμούς για το ότι ένα θεσμικό όργανο της λαϊκής βούλησης, όπως η εκκλησία του δήμου, χωρίς βαθύτερη φιλοσοφική παιδεία των μελών του γίνεται έρμαιο των επιτήδειων. Σύμφωνα με το **δεύτερο επιχείρημα**, σπουδαίοι πολιτικοί ηγέτες, όπως ο Περικλής, δεν μπορούν να μεταδώσουν την πολιτική αρετή στους γιους τους, παρά τη μόρφωση που τους έδωσαν. Η τυπική μόρφωση, μας λέει ο Πλάτων, δεν αρκεί. Ο Πρωταγόρας απαντά με έναν συνεχή λόγο, που η πεμπουσία του εντοπίζεται στα εξής: η πολιτική αρετή δεν σχετίζεται με την αρετή ορισμένων ειδικών, παρά συνδέεται με την **ορθολογική δράση** της ανθρωπότητας γενικά. Έτσι έχουν δυνατότητα και δικαίωμα συμμετοχής όλοι στην πολιτική αρετή, δηλαδή στην πολιτική τέχνη. Ο Δίας εξάλλου έδωσε σε όλους τους ανθρώπους την πολιτική αρετή της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων και των ξυλουργών και των τεχνιτών.

4. Τούτο βέβαια σημαίνει στο βάθος, για τον Πλάτωνα, πως μια σωστή λειτουργία του κράτους απαιτεί την **άνωθεν δημιουργική πνοή**, την απαραίτητη φροντίδα για το κοινό καλό και όχι απλώς τον έναν ή τον άλλο τεχνίτη. Αυτή την ιδέα επεξεργάζεται καθ' όλη τη φιλοσοφική του πορεία με κορύφωση τη χρηστή διακυβέρνηση από τους φιλοσόφους στην **Πολιτεία**. Η ασχετοσύνη, η ανικανότητα, η ακαταλληλότητα, η αναρμοδιότητα, η αναξιότητα ... που με «δημοκρατικό» μανδύα υπονόμει εκ βάθρων, στην εποχή του Πλάτωνα, την ύπαρξη της Αθήνας, αυτή η ίδια αναξιότητα και πολιτική ανυποληψία των σημερινών επαγγελματιών πολιτικών χορεύει τους πανηγυριώτικους χορούς της πάνω στο πτώμα της σύγχρονης κοινωνίας μας. Οι άνθρωποι, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, μπορεί να είναι καλοί τεχνίτες, αλλά δεν σημαίνει ότι είναι και καλοί πολιτικοί. Ένας σημερινός, ας πούμε, **οικονομολόγος** μπορεί να φαίνεται ότι γνωρίζει καλά τα οικονομικά, αλλά με αυτή την «αρετή» μόνο **δεν μπορεί να κυβερνήσει δίκαια**, γιατί είναι ένας **στυγερός διαχειριστής**, ένας **απαίδευτος** φιλοσοφικο-πολιτικά **εγωιστής**, χωρίς ικμάδα δημιουργικής πνοής και λεπταίσθητης συνανθρωπίας. Ο

διακεκριμένος σοφιστής, ο Πρωταγόρας, θέλει να μας πει εν τέλει ο Πλάτωνας, εκ πρώτης όψεως έχει δίκαιο, όταν υποστηρίζει το διδακτό της πολιτικής αρετής. Η τελευταία ωστόσο δεν προκύπτει ως άθροισμα επί μέρους αρετών –π.χ τεχνοκρατικών, δημοσιογραφικών, οικονομικών κ.λπ.– αλλά συνυφαίνεται με τη σφαιρική γνώση του κόσμου, με τη φιλοσοφική του ερμηνεία και κατανόηση, καθώς επίσης και με την κατανόηση της θέσης του ανθρώπου εδώ μέσα.

Πηγή: hegel-platon.blogspot.gr